ประโยค ป.ธ. ๓
สัมพันธ์ไทย
สอบ วันที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๖๒ ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา

เตน วุตฺตํ ยํ โข โส มหาราช เสฏฺฐี คหปติ ตครสิขึ ปจฺเจกพุทฺธํ ปิณฺฑปาเตน ปฏิปาเทสิ ตสฺส กมฺมสฺส วิปาเกน สตฺตกฺขตฺตุํ สุคตึ สคฺคํ โลกํ อุปปชฺชิ ตสฺเสว กมฺมสฺส วิปากาวเสเสน อิมิสฺสาเยว สาวตฺถิยา สตฺตกฺขตฺตุํ เสฏฺฐิตฺตํ กาเรสิ ฯ ยํ โข โส มหาราช เสฏฺฐี คหปติ ทานํ ทตฺวา ปจฺฉา วิปฺปฏิสารี อโหสิ วรเมตं ปิณฺฑปาตํ ทาสา วา กมฺมกรา วา ภุญฺเชยฺยุนฺติ ตสฺส กมฺมสฺส วิปาเกน นาสฺสูพาราย ภตฺตโภคาย จิตฺตํ นมติ นาสฺสูพาราย วตฺถโภคาย นาสฺสูพาราย ยานโภคาย นาสฺสูพารานํ ปณฺจนฺนํ กามคุณานํ โภคาย จิตฺตํ นมติ ฯ ยํ โข โส มหาราช เสฏฺฐี คหปติ ภาตุ เอกปุตฺตกํ สาปเตยฺยสฺส การณา ชีวิตา โวโรเปสิ ตสฺส กมฺมสฺส วิปาเกน พหูนิ วสฺสานิ พหูนิ วสฺสสตานิ พหูนิ วสฺสสหสฺสานิ พหูนิ วสฺสสตสหสฺสานิ นิรเย ปจฺจิตฺถ ตสฺเสว กมฺมสฺส วิปากาวเสเสน อิทํ สตฺตมํ อปุตฺตกํ สาปเตยฺยํ ราชโกสํ ปเวเสนฺติ ฯ ตสฺส โข ปน มหาราช เสฏฺฐิสฺส คหปติสฺส ปุราณญฺจ ปุณฺณํ ปริกฺขีณํ นวญฺจ ปุณฺณํ อนุปจิตํ อชฺช จ ปน มหาราช เสฏฺฐี คหปติ มหาโรรุเว นิรเย ปจฺจตีติ ฯ

ให้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๓
สัมพันธ์ไทย

วจนํ วุตฺตกมฺม ใน วุตฺตํ ภควตา อนภิหิตกตฺตา ใน วุตฺตํ ๆ กิตบท กมฺมวาจก เตน วิเสสน ของ การเณน ๆ เหตุ ใน วุตฺตํ

"มหาราช อาลปน เสฏฺฐี สยกตฺตา* ใน ปฏิปาเทสิ ๆ อาขฺยาตบท กตฺตุวาจก[๒] ยํ กิริยาปรามาส โข ศัพท์ วจนาลงฺการ โส ก็ดี คหปติ ก็ดี วิเสสน ของ เสฏฺฐี ตครสิขึ สญฺญาวิเสสน ของ ปจฺเจกพุทฺธํ ๆ อวุตฺตกมฺม ใน ปฏิปาเทสิ ปิณฺฑปาเตน กรณ ใน ปฏิปาเทสิ,

โส วิเสสน ของ เสฏฺฐี ๆ สยกตฺตา ใน อุปปชฺชิ และ เหตุกตฺตา ใน กาเรสิ อุปปชฺชิ อาขฺยาตบท กตฺตุวาจก ปุคฺคลํ การิตกมฺม ใน กาเรสิ ๆ อาขฺยาตบท เหตุกตฺตุ-วาจก ตสฺส วิเสสน ของ กมฺมสฺส ๆ สามีสมฺพนฺธ ใน วิปาเกน ๆ เหตุ ใน อุปปชฺชิ สตฺตกฺขตฺตุ กิริยาวิเสสน ใน อุปปชฺชิ สุคติ ก็ดี โลกํ ก็ดี ๆ อวุตฺตกมฺม ใน อุปปชฺชิ สคฺคํ วิเสสน ของ โลกํ (หรือสัมพันธ์ว่า สุคติ ก็ดี สคฺคํ ก็ดี วิเสสน ของ โลกํ ๆ อวุตฺตกมฺม ใน อุปปชฺชิ),

ตสฺส วิเสสน ของ กมฺมสฺส เอว ศัพท์ อวธารณ เข้ากับ ตสฺส กมฺมสฺส สามีสมฺพนฺธ ใน วิปากาวเสเสน ๆ เหตุ ใน กาเรสิ อิมิสฺสาย วิเสสน ของ สาวตฺถิยา เอว ศัพท์ อวธารณ เข้ากับ อิมิสฺสาย สาวตฺถิยา วิสยาธาร[๓] ใน กาเรสิ สตฺตกฺขตฺตุ กิริยาวิเสสน ใน กาเรสิ เสฏฺฐิตฺตํ อวุตฺตกมฺม ใน กาเรสิ ฯ

มหาราช อาลปน เสฏฺฐี สยกตฺตา ใน อโหสิ ๆ อาขฺยาตบท กตฺตุวาจก ยํ กิริยาปรามาส โข ศัพท์ วจนาลงฺการ โส ก็ดี คหปติ ก็ดี วิเสสน ของ เสฏฺฐี ทานํ อวุตฺตกมฺม ใน ทตฺวา ๆ ปุพฺพกาลกิริยา ใน อโหสิ

* อาจารย์บางท่าน สัมพันธ์ คหปติ เป็นประธาน เสฏฺฐี เป็น วิเสสน แม้ในที่อื่น ก็มีนัยเดียวกัน

[๒] อาจารย์บางท่าน สัมพันธ์ ปฏิปาเทสิ เป็นเหตุกัตตุวาจก

[๓] จะเรียกชื่อว่า "ฉฏฺฐีอาธาร" ก็ได้

ปจฺฉา กาลสตฺตมี ใน อโหสิ วิปฺปฏิสารี วิกติกตฺตา ใน อโหสิ

เอตํ วิเสสน ของ ภุญฺชนํ ๆ สยกตฺตา ใน โหติ ๆ อาขฺยาตบท กตฺตุวาจก ทาสานํ ก็ดี กมฺมกรานํ ก็ดี ภาวาทิสมฺพนฺธ ใน ภุญฺชนํ วา สองศัพท์ ปทวิกปฺปตฺถ เข้ากับ ทาสานํ และ กมฺมกรานํ ปีณฺฑปาตสฺส ฉฏฺฐีกมฺม ใน ภุญฺชนํ วรํ วิกติกตฺตา ใน โหติ (หรือสัมพันธ์ว่า เอตํ วิเสสน ของ การณ์ ๆ สยกตฺตา ใน โหติ ๆ อาขฺยาตบท กตฺตุวาจก วรํ วิกติกตฺตา ใน โหติ),

ทาสา ก็ดี กมฺมกรา ก็ดี สยกตฺตา ใน ภุญฺเชยฺยุ ๆ อาขฺยาตบท กตฺตุวาจก ปีณฺฑปาตํ อวุตฺตกมฺม ใน ภุญฺเชยฺยุ วา สองศัพท์ ปทวิกปฺปตฺถ เข้ากับ ทาสา และ กมฺมกรา อิติ ศัพท์ สรูป ใน วิปฺปฏิสารี

จิตฺตํ สยกตฺตา ใน นมติ น ศัพท์ ปฏิเสธ ใน นมติ ๆ อาขฺยาตบท กตฺตุวาจก ตสฺส วิเสสน ของ กมฺมสฺส ๆ สามีสมฺพนฺธ ใน วิปาเกน ๆ เหตุ ใน นมติ สี่บท อสฺส วิเสสน ของ เสฏฺฐิโน ๆ สามีสมฺพนฺธ ใน จิตฺตํ อุฬารายวิเสสน ของ ภตฺตโภคาย ๆ สมฺปทาน ใน นมติ

จิตฺตํ สยกตฺตา ใน นมติ น ศัพท์ ปฏิเสธ ใน นมติ ๆ อาขฺยาตบท กตฺตุวาจก อสฺส วิเสสน ของ เสฏฺฐิโน ๆ สามีสมฺพนฺธ ใน จิตฺตํ อุฬารายวิเสสน ของ วตฺถโภคาย ๆ สมฺปทาน ใน นมติ

จิตฺตํ สยกตฺตา ใน นมติ น ศัพท์ ปฏิเสธ ใน นมติ ๆ อาขฺยาตบท กตฺตุวาจก อสฺส วิเสสน ของ เสฏฺฐิโน ๆ สามีสมฺพนฺธ ใน จิตฺตํ อุฬารายวิเสสน ของ ยานโภคาย ๆ สมฺปทาน ใน นมติ

จิตฺตํ สยกตฺตา ใน นมติ น ศัพท์ ปฏิเสธ ใน นมติ ๆ อาขฺยาตบท กตฺตุวาจก อสฺส วิเสสน ของ เสฏฺฐิโน ๆ สามีสมฺพนฺธ ใน จิตฺตํ อุฬารานํ ก็ดี ปญฺจนฺนํ ก็ดี
วิเสสน ของ กามคุณานํ ๆ ฉฏฺฐีกมฺม ใน โภคาย ๆ สมฺปทาน ใน นมติ ฯ

(หรือสัมพันธ์ว่า จิตฺตํ สี่บท สยกตฺตา ใน นมติ สี่บท น สี่ศัพท์ ปฏิเสธ ใน นมติ สี่บท กิริยาสี่บท อาขฺยาตบท กตฺตุวาจก.....)

มหาราช อาลปน เสฏฺจี สยกตฺตา โวโรเปสิ ๆ อาขฺยาตบท กตฺตุวาจก ยํ กิริยาปรามาส โข ศัพท์ วจนาลงฺการ โส ก็ดี คหปติ ก็ดี วิเสสน ของ เสฏฺจี ภาตุ สามีสมฺพนฺธ ใน เอกปุตฺตกํ ๆ อวุตฺตกมฺม ใน โวโรเปสิ สาปเตยฺยสฺส สามีสมฺพนฺธ ใน การณา ๆ เหตุ ใน โวโรเปสิ ชีวิตา อปาทาน ใน โวโรเปสิ, โส วิเสสน ของ เสฏฺจี ๆ สยกตฺตา ใน ปจฺจิตฺถ[๔] ๆ อาขฺยาตบท กตฺตุวาจก

(หรือสัมพันธ์ว่า เสฏฺจี วุตฺตกมฺม ใน ปจฺจิตฺถ อคฺคินา อนภิหิตกตฺตา ใน ปจฺจิตฺถ ๆ อาขฺยาตบท กมฺมวาจก)

ตสฺส วิเสสน ของ กมฺมสฺส ๆ สามีสมฺพนฺธ ใน วิปาเกน ๆ เหตุ ใน ปจฺจิตฺถ พหูนิ สี่บท วิเสสน ของ วสฺสานิ, วสฺสสตานิ, วสฺสสหสฺสานิ และ วสฺสสตสหสฺสานิ วสฺสานิ ก็ดี วสฺสสตานิ ก็ดี วสฺสสหสฺสานิ ก็ดี วสฺสสตสหสฺสานิ ก็ดี อจฺจนฺตสโยค ใน ปจฺจิตฺถ นิรเย วิสยาธาร ใน ปจฺจิตฺถ,

ราชปุริสา เหตุกตฺตา ใน ปเวเสนฺติ สาปเตยฺยํ การิตกมฺม ใน ปเวเสนฺติ ๆ อาขฺยาตบท เหตุกตฺตุวาจก ตสฺส วิเสสน ของ กมฺมสฺส เอว ศัพท์ อวธารณ เข้ากับ ตสฺส กมฺมสฺส สามีสมฺพนฺธ ใน วิปากาวเสเสน ๆ เหตุ ใน ปเวเสนฺติ อิทำ ก็ดี สตฺตมำ ก็ดี อปุตฺตกำ ก็ดี วิเสสน ของ สาปเตยฺยำ ราชโกสำ สมฺปาปุณิยกมฺม ใน ปเวเสนฺติ ฯ

มหาราช อาลปน ปน ศัพท์ วากฺยารมฺภ ปุณฺณำ สยกตฺตา ใน ปริกฺขีณำ ๆ กิตบท กตฺตุวาจก ตสฺส ก็ดี คหปติสฺส ก็ดี วิเสสน ของ เสฏฺจิสฺส โข ศัพท์ วจนาลงฺการ เสฏฺจิสฺส สามีสมฺพนฺธ ใน ปุณฺณำ ปุราณำ วิเสสน ของ ปุณฺณำ จ สองศัพท์ วากฺยสมุจฺจยตฺถ เข้ากับ ตสฺส เสฏฺจิสฺส คหปติสฺส ปุราณำ ปุณฺณำ ปริกฺขีณำ และ (ตสฺส เสฏฺจิสฺส คหปติสฺส) นวำ ปุณฺณำ อนุปจิตำ ปุณฺณำ วุตฺตกมฺม ใน อนุปจิตำ เสฏฺจิสฺส ฉฏฺจีอนภิหิตกตฺตา

---

[๔] คำว่า "ปจฺจิตฺถ" มาจาก ปจฺ ธาตุ (หุง, ต้ม, สุก, ไหม้) + ย ปัจจัย + อี วิภัตติ ฯ ธาตุนี้ ในสัททนีติ ปกรณ์ ธาตุมาลา จัดเป็น ๒ คณะ คือ ภูวาทิคณะ (หมวดภูธาตุ) เป็นสกัมมธาตุ มีรูปว่า "ปจติ, ปจนฺติ" และ ทิวาทิคณะ (หมวดทิวฺธาตุ) เป็นอกัมมธาตุ มีรูปว่า "ปจฺจติ, ปจฺจนฺติ" สำหรับบทว่า "ปจฺจิตฺถ" นี้ เป็นกัตตุวาจก เพราะลงในหมวดทิวฺธาตุ แม้บทว่า "ปจฺจติ" ก็มีนัยเดียวกัน

ใน อนุปจิตๆ กิตบท กมฺมวาจก ตสฺส ก็ดี คหปติสฺส ก็ดี วิเสสน ของ เสฏฺฐิสฺส นวๆ วิเสสน ของ ปุณฺณ,

มหาราช อาลปน จ ปน สองศัพท์ นิปาตสมุห เสฏฺฐี สยกตฺตา ใน ปจฺจติ ๆ อาขฺยาตบท กตฺตุวาจก (หรือสัมพันธ์ว่า เสฏฺฐี วุตฺตกมฺม ใน ปจฺจติ อคฺคินา อนภิหิตกตฺตา ใน ปจฺจติ ๆ อาขฺยาตบท กมฺมวาจก) อชฺช กาลสตฺตมี ใน ปจฺจติ คหปติ วิเสสน ของ เสฏฺฐี มหาโรรุเว สณฺฐาวิเสสน ของ นิรเย ๆ วิสยาธาร ใน ปจฺจติ อิติ ศัพท์ สรูป ใน วจนๆ
